

Evaluating the quality of tone translation strategies in the novel *Brid Al-Lil* written by Hodi Barkat

Fatemeh Manouchehri¹, Maryam Jalaei^{2*}

¹ Master in Translation Department, Faculty of Literature and Humanities, University of Kashan, Isfahan, Iran.

² Associate Professor of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Iran.

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Received:

17/02/2024

Accepted:

02/06/2024

Recreating the tone and maintaining its stability and stability in the story requires the awareness and creativity of the translator; Because the tone is not transferred by word-for-word translation; Rather, it is the emotional tone that arises in the reader from the way words are combined. In order to investigate the strategies of Arabic to Farsi translation of tone in Arabic novels, this essay takes as an example the novel "Brid Al-Lil" by Hoda Barkat, which was translated and published as "Night Post" by Seyyed Hamidreza Mohajerani with descriptive-analytical method. has been analyzed. This research is based on confrontational linguistics and with the approach of evaluating the quality of translation. 227 sentences containing tone were extracted from the novel "Brid Lail". From this total, 96 sentences were randomly selected as samples and categorized under 21 tones, then the Persian equivalent of these sentences was done from the translation of the novel (Night Post) and the type of translation strategies was determined. Based on the data Collected, the translator has benefited the most from the strategy of choosing appropriate words and phrases (in terms of meaning) in the translation of tone. After this strategy, punctuation marks, characterizing and using literary techniques and arrays such as simile in order to It can be concluded from the results of the analyzed data that regardless of the existence of some inaccuracies in the translation of the tone, considering the high percentage of success of the translator in matching this linguistic category, it can be said that immigrants in the translation of the tones The novel "Brid Al-Lil" in Farsi has been successful.

Keywords: *translation strategies, tone, night shift, night post, Seyed Hamidreza Mohajerani*

Cite this article: Manouchehri, F. & Jalaei, M. (2024). *Evaluating the quality of tone translation strategies in the novel "Brid Al-Lil" written by Hodi Barkat.*, year1, issue1, Pp 129-152. Doi: 10.22034/jisall.2024.202886

© The Author(s). **Publisher:** University of Zabol

*Corresponding Author: Maryam Jalaei

Address Associate Professor of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Iran.

E-mail: m.jalaei@fgn.ui.ac.ir

ارزیابی کیفیت راهبردهای ترجمه لحن در رمان برید اللیل نوشته هدی برکات

فاطمه منوچهری^۱، مریم جلائی^{۲*}

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مترجمی زبان عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

^۲ دانشیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

اطلاعات مقاله چکیده

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

بازآفرینی لحن و حفظ ثبات و استواری آن در داستان، نیاز به آگاهی و خلاقیت مترجم دارد؛ زیرا لحن با ترجمه لفظ به لفظ واژگان منتقل نمی‌شود؛ بلکه لحن احساسی است که از شیوه ترکیب کلمات، در خواننده به وجود می‌آید. این جستار به منظور بررسی راهبردهای ترجمه عربی به فارسی لحن در رمان‌های عربی، به عنوان نمونه رمان «برید اللیل» اثر هدی برکات را که با عنوان «پست شبانه» توسط سید حمیدرضا مهاجرانی ترجمه و منتشر شده با روش توصیفی - تحلیلی، مورد واکاوی قرار داده است. این پژوهش بر اساس زبان‌شناسی مقابله‌ای و با رویکرد ارزیابی کیفیت ترجمه انجام شده است. ۲۲۷ جمله حاوی لحن از رمان «برید اللیل» استخراج شد. از این مجموع، ۹۶ جمله به صورت تصادفی به عنوان نمونه انتخاب و ذیل ۲۱ لحن دسته‌بندی گردید، سپس معادل-یابی فارسی این جملات از ترجمه رمان (پست شبانه) صورت پذیرفت و نوع راهبردهای ترجمه مشخص شد. بر اساس داده‌های گردآوری شده، مترجم از راهبرد انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) بیشترین بهره را در ترجمه لحن برده است. پس از این راهبرد از علائم نگارشی، شخصیت‌پردازی و استفاده از شگردها و آرایه‌های ادبی مثل تشبیه نیز به منظور انتقال مؤثرتر لحن استفاده کرده است. از برآیند داده‌های مورد بررسی می‌توان نتیجه گرفت فارغ از وجود برخی نادرستی‌ها در ترجمه لحن، با توجه به درصد بالای موفقیت مترجم در برابری این مقوله زبانی می‌توان گفت مهاجرانی در ترجمه لحن‌های رمان «برید اللیل» به فارسی موفق عمل کرده است.

کلمات کلیدی: راهبردهای ترجمه، لحن، برید اللیل، پست شبانه، سید حمیدرضا مهاجرانی.

استناد: منوچهری، ف. جلائی، م. (۱۴۰۳). ارزیابی کیفیت راهبردهای ترجمه لحن در رمان «برید اللیل» نوشته

هدی برکات، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۲۹-۱۵۲. Doi: 10.22034/jisall.2024.202886

حقوق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: دانشگاه زابل

۱. مقدمه

ترجمه، بر دو مهارت عمده استوار است؛ درک مفهوم از زبان مبدأ و حفظ و انتقال ارزش ارتباطی آن مفهوم در زبان مقصد. به منظور برخورداری از این دو مهارت، تمرین طولانی، دقت، حوصله، ابتکار و پشتکار فراوان مترجم ضروری می‌باشد. تعاریف مختلفی از واژه «ترجمه» توسط متخصصان فن ارائه شده است. ترجمه یعنی «برگرداندن دقیق و طبیعی نوشته یا گفته‌ای از زبانی به زبانی دیگر» (ناظمیان، ۱۳۸۶: ۱). استاینر بر آن است «ترجمه عبارت است از غلبه بر تمایزات سطحی زبان‌ها به منظور استخراج اصول مشترک آن‌ها» (همان: ۲۵). اگر ترجمه را به صورت برگردان نوشته یا گفته‌ای از یک زبان به عنوان زبان مبدأ به زبان دیگر یا زبان مقصد تعریف کنیم، مطلوب‌ترین نوع این برگردان زمانی تحقق می‌یابد که تأثیر آن نوشته یا گفته در خواننده یا شنونده زبان مبدأ به خواننده یا شنونده زبان مقصد نیز منتقل شود (صفوی، ۱۳۷۱: ۹) به عبارت دیگر؛ ارزش ارتباطی زبان مبدأ در زبان مقصد حفظ شود. بنابراین، مترجم بایسته است برای ارائه ترجمه دقیق از ویژگی‌های ذیل برخوردار باشد: آشنایی کامل با زبان مبدأ، تسلط بر زبان مقصد، آشنایی با موضوع مورد ترجمه.

لحن*، شیوه پرداخت نویسنده نسبت به اثر است؛ به طوری که خواننده آن را حدس بزند، درست مثل لحن صدای گوینده‌ای که ممکن است طرز برخورد او را با موضوع و مخاطبش نشان بدهد؛ مثلاً تحقیرآمیز، نشاط‌آور یا موقرانه، رسمی یا صمیمی باشد، همان طور که لحن نویسنده هم طرز برخورد اوست (میرصادقی، ۱۳۹۴: ۶۷۴). «در داستان‌های امروزی، لحن اغلب در خور موضوع و شخصیت‌های داستان می‌آید. نویسندگان می‌کوشند فردیت شخصیت‌های خود را با ویژگی‌های لحن صحبت‌های آن‌ها و طرز تفکرشان نشان بدهند» (همان، ۶۷۱).

لحن، یکی از اجزای تعادل ترجمه‌ای است که غالباً مترجمان ادبی در همایی معنایی آن با دشواری مواجه می‌شوند؛ لذا، مشکل تمییز لحن در بافتار زبان مبدأ و بازآفرینی آن در زبان مقصد مسأله‌ای قابل اعتنا است. در گفتار، گوینده لحن خود را نه فقط با کلمات بلکه با تغییراتی در صدا و حالات چهره منتقل می‌کند، اما در نوشتار انتقال لحن تنها از طریق واژه‌ها صورت می‌گیرد و این مسأله کار را برای نویسنده و به دنبال آن مترجم سخت و دشوار می‌سازد. بازآفرینی لحن و حفظ ثبات و استواری لحن در داستان نیاز به آگاهی و خلاقیت مترجم دارد. لحن‌ها همانند احساسات انسان‌ها متنوع‌اند و می‌توانند احساسات مثبت، منفی، خنثی و احساساتی ما بین این‌ها را به خواننده منتقل کنند که کاری بس دشوار برای نویسنده و دشوارتر برای مترجم می‌باشد.

* -Tone

«هدی برکات» نویسنده لبنانی است که تا به حال شش رمان، دو نمایشنامه و یک مجموعه داستان و یک خودنگاره از او منتشر شده است. «برید اللیل» جدیدترین اثر او، در دوازدهمین دوره جایزه جهانی رمان عربی (بوکر عربی سال ۲۰۱۹) برنده اعلام شده است. آثار وی به زبان‌های مختلف ترجمه شده و دوبار در سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۸ به او نشان دولت فرانسه اهدا گردید. رمان «پست شبانه» در سال ۱۳۹۸ در واقع ترجمه این رمان است که به قلم سید حمیدرضا مهاجرانی روانه بازار کتاب ایران شده است.

در جستار حاضر به بررسی راهبردهای ترجمه لحن در رمان «برید اللیل» پرداخته می‌شود. انتخاب این موضوع به سه دلیل صورت گرفته است؛ یکی آن که مهاجرانی از مترجمان به‌نام رمان‌های عربی است و ترجمه‌های وی از نُرم‌های یک ترجمه مقبول برخوردار است؛ لذا در بررسی ترجمه رمان «برید اللیل» از ساختار زبان فراتر رفته، بافتار آن را مورد بررسی قرار داده‌ایم. علت دوم اذعان مهاجرانی به دشواری‌های تشخیص لحن‌ها و بازآفرینی آن‌ها در ترجمه این رمان بوده است. مترجم دلیل این مسأله را این دانسته که «هدی برکات» در هر نامه لحن خاص خود آن نامه را به کار برده است (خبرگزاری ایبنا، ۱۳۹۸)؛ و علت سوم آن که ترجمه لحن به ندرت مورد توجه ترجمه‌پژوهان بوده و نگارندگان این جستار، هیچ پژوهشی در باب بررسی ترجمه لحن متون ادبی عربی به فارسی نیافتند.

مقاله پیش رو درصدد یافتن پاسخ برای به سه سؤال است: الف) پر بسامدترین لحن‌های به کار رفته در رمان «برید اللیل» کدامند؟ ب) مهاجرانی در «پست شبانه» از چه راهبردهایی به منظور فائق‌آمدن بر چالش ترجمه لحن‌ها استفاده کرده است؟ ج) موفقیت مترجم در ترجمه لحن‌های موجود در رمان «برید اللیل» چگونه ارزیابی می‌شود؟

۱-۱- پیشینه تحقیق

در حوزه مطالعه حاضر، پژوهش‌هایی صورت گرفته، از جمله موارد ذیل؛ غلامی و سعیدی (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان «نقد ترجمه داستان «درس‌های فرانسه» از دیدگاه نظریه سخن‌کاوی (بررسی موردی: سبک، لحن، نشانه‌های سجاوندی)» به نقد ترجمه مریم شفق از داستان «درس‌های فرانسه» نوشته «والنتین راسپوتین» پرداختند. محققان به این نتیجه رسیدند که مترجم در این ترجمه سبک اثر را که غیر رسمی و صمیمی است با بهره‌گیری از دایره لغات گسترده-اش به خوبی منتقل کرده؛ اما در انتقال لحن شخصیت‌ها و راوی داستان چندان موفق نبوده و به نشانه-های سجاوندی که اهمیت خاصی در ترجمه دارد، توجه کافی مبذول نداشته. غلامی و سلیمی (۱۳۹۱) در مطالعه خود «بررسی راهکارهای ترجمه عبارات محاوره‌ای در متون ادبی» به این نتیجه رسیدند که «راهکار ترجمه با استفاده از واژه‌های خنثی‌تر» بیشترین مورد استفاده را در میان راهکارهای به کاررفته

در سه ترجمه فارسی از کتاب "ماجراهای هکلبری فین" نوشته "مارک تواین" داشته‌است و گرایش مترجمان بیشتر به سوی زبان مقصد بوده است. همچنین عبارات محاوره‌ای در هر سه ترجمه، لحنی رسمی‌تر از متن اصلی دارد. احمدی و حقیقت منش (۱۳۹۲) در مقاله خود «رعایت زبان شفاهی و لحن در ترجمه فارسی اشعار ژاک پرور» به اهمیت انتقال زبان گفتاری در ترجمه پرداخته‌اند. بدین منظور، ابیاتی منتخب از برخی اشعار شاعر معاصر فرانسوی، ژاک پرور، در پژوهشی مقابله‌ای با ترجمه‌های احمد شاملو و محمدرضا پارسایار مورد بررسی قرار گرفته‌است و به این نتیجه رسیدند که گاه در ترجمه یک اثر، زبان گفتاری به‌کاررفته در آن و در نتیجه گونه کاربردی زبان از جمله عامیانه و خودمانی نادیده گرفته می‌شود و بدین ترتیب سبک نگارشی نویسنده در ترجمه انتقال نمی‌یابد. امام (۱۳۹۳) «ترجمه کودکانه‌ها به فارسی: چالش لحن» را مورد واکاوی قرار داده تا با ارائه نمونه‌هایی از ترجمه‌های فارسی مثنوی و منظوم چاپ شده، نارسایی‌ها و کاستی‌های لحن‌محور آن‌ها ریشه‌یابی و بیان شوند. به نظر امام چالش لحن در زبان مبدأ و به کار نگرفتن لحن متناسب با آن در زبان مقصد، باعث ایجاد گسستگی در ایجاد ارتباط بین مخاطبان کودک در این نوع مطالب و ترجمه‌ها شده‌است. نی نوا (۱۳۹۹) در جستار خود "مسئله لحن در ترجمه آثار ادبی کودکان و نوجوانان (مورد پژوهی: شازده کوچولو با ترجمه‌های محمد قاضی و احمد شاملو)" دریافت که مترجمان در انتخاب لحن مناسب برای مخاطب کودک و نوجوان، دچار ضعف بوده‌اند؛ چرا که در اکثر جمله‌ها قاضی از جملات بسیار رسمی و مناسب رده سنی بزرگسال، و شاملو از جملات شکسته و زبان محاوره استفاده کرده‌اند که مناسب رده سنی کودک و نوجوان نیست.

آنچه پژوهش حاضر به آن می‌پردازد بررسی راهبردهای ترجمه لحن در رمان «برید اللیل» با ترجمه سید حمیدرضا مهاجرانی است که با توجه به اذعان مترجم در مورد سختی انتقال لحن در ترجمه این کتاب، این موضوع مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به پیشینه ارائه شده، بررسی لحن در ترجمه رمان‌های عربی به فارسی تا به حال صورت نگرفته است.

۱-۲- پیش‌زمینه‌های نظری پژوهش

بدون تردید، داستان و رمان به لحاظ لحن و محتوا یکی از کارآمدترین روش‌های انتقال پیام به ذهن مخاطب می‌باشد. تعریف رمان در فرهنگ وبستر چنین آمده: روایت خلاقه به نثر با طول شایان توجه و پیچیدگی خاص که با تجربه انسانی همراه با تخیل سروکار داشته باشد و از طریق توالی حوادث بیان شود و در آن گروهی از شخصیت‌ها در صحنه مشخصی شرکت داشته باشند. در فرهنگ اصطلاحات ادبی «هاری شا» نیز رمان چنین تعریف شده: روایت مثنوی داستانی طولانی که شخصیت‌ها و حضورشان

را در سازمان‌بندی مرتب‌ی از وقایع و صحنه‌ها تصویر کند، رمان، حداکثری برای طول و اندازه واقعی خود ندارد (به نقل از میرصادقی، ۱۳۹۴: ۳۲ و ۳۳).

لحن از لحاظ لغوی یعنی آهنگ خواندن یا طرز بیان. لحن در زبان انگلیسی Tone خوانده می‌شود (به نقل از عمرانی، ۱۳۸۶: ۲۹۲). لحن، آهنگ بیان نویسنده است و می‌تواند صورت‌های گوناگونی به خود بگیرد؛ خنده دار، گریه‌آور، جلف، جدی و طنزآمیز باشد، یا هر لحن دیگری که ممکن است نویسنده برای داستانش بیافریند. در داستان‌های امروزی، لحن، اغلب در خور موضوع و شخصیت‌های داستان می‌آید (میرصادقی، ۱۳۹۴: ۶۷۱). لحن، انتقال احساس شخصیت داستانی در هنگام بیان کلمه به خواننده است؛ به صورتی که طنین صدای شخصیت در ذهن خواننده طنین‌انداز شود (درخشنده، ۱۳۹۵: ۱۵). تعریف‌هایی که برای لحن در فرهنگ‌های ادبی ذکر شده تقریباً شبیه به هم است. به عنوان مثال؛ لحن، شیوه پرداخت نویسنده نسبت به اثر است؛ به طوری که خواننده آن را حدس بزند. لحن شیوه پرداخت یا زاویه دید نویسنده نسبت به موضوع داستانش است (میرصادقی، ۱۳۹۴: ۶۷۴). در گفتار، لحن با تغییر صدا، مکث‌ها و کشش‌ها و ... تجلی پیدا می‌کند؛ اما در نوشتار فقط کلمات و البته نشانه‌های سجاوندی (ویژگی‌های شبه‌زبانی) اند که لحن شخصیت‌ها را منتقل می‌کنند. مترجم برای انتقال لحن اولاً باید آن را با دقت تشخیص دهد، ثانیاً با خلاقیت و آگاهی خود آن را به زبان مقصد منتقل کند. عوامل مؤثر در ایجاد لحن در دو حوزه کاربرد دارند؛ حوزه گفتار و حوزه نوشتار. بر اساس تحقیقات انجام شده، شروط ترجمه خوب به طور خلاصه عبارتند از؛ تسلط به دو زبان مبدأ و مقصد، تسلط به موضوع و حساسیت زبانی برای تشخیص لحن نویسنده و استخراج زیر و بم معانی. راهکارهایی چند در خلق لحن مناسب وجود دارد که در ذیل به طور خلاصه ذکر می‌گردد؛

۱- استفاده از علائم نگارشی: در نثر به یاری علائم نگارشی می‌توان لحن مناسب بیان کلمه یا جمله را به خواننده منتقل کرد.

۲- انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا): انتخاب درست کلمات و عبارات مناسب و خاص که منظور نویسنده را به خواننده منتقل کند، در ایجاد لحن مؤثر است.

۳- استفاده از شخصیت‌پردازی در ایجاد لحن: نویسنده با در نظر گرفتن آگاهی‌های ذهنی مخاطب خود (آرایه ادبی تلمیح) با استفاده از تیپ و شخصیت‌های داستانی سعی در ایجاد لحن داستانی شخصیت در ذهن مخاطب دارد.

۴- استفاده از زاویه دید نمایشی برای ایجاد لحن داستانی: زاویه دید نمایشی این فرصت را ایجاد می‌کند تا با بهره‌گیری از این زاویه دید و توجه به اصول روان‌شناسی رفتاری، لحن مناسب برای شخصیت‌های داستانی را ایجاد کرد (ن ک: درخشنده، ۱۳۹۵: ۱۵، ۶۵، ۸۶، ۹۳).

۵- استفاده از شگردها و آرایه های ادبی

۶- پیرنگ (طرح) (عمرانی، ۱۳۸۶: ۲۹۵).

هدی برکات در سال ۱۹۵۲ در بیروت به دنیا آمده است. به تدریس و روزنامه‌نگاری پرداخته؛ و هم اکنون در پاریس زندگی می‌کند. رمان‌های او عبارت است از حجر الضحک (۱۹۹۰)، أهل الهوی (۱۹۹۳) و حارث المیاه (۲۰۰۰) برنده جایزه نجیب محفوظ در همان سال، سیدی و حبیبی (۲۰۰۴) و ملکوت هذه الأرض (۲۰۱۲) که به سیاهه بلند بوکر عربی سال ۲۰۱۳ راه یافت. هدی برکات در سال ۲۰۱۵ به لیست کوتاه جایزه جهان که در آن زمان هر دو سال یک بار به مجموعه آثار یک نویسنده داده می‌شد راه یافته بود.

"برید اللیل" حکایت نویسندگان نامه‌هایی است که مثل خودشان گم و گور شده اند. نامه‌هایی که پای نامه‌های دیگر را به میان می‌کشند؛ و مثل سرنوشت آن غریبه‌ها در هم گره خورده اند. آن کوچیده‌ها، کوچ داده شده‌ها، تبعیدشده‌ها، مطرودها، بی خانمان‌ها، یتیمان وطنی که زمانه پشتشان را شکسته است (گزارش: اسدی، ۱۳۹۷).

۳-۱- روش پژوهش

ابزار گردآوری داده‌های پژوهش بازبینه (چک لیست) بود. با بررسی مطالعات پیشین، ۲۱ نوع لحن استخراج و بازبینه بر مبنای آن تهیه شد. با مطالعه رمان "برید اللیل" ۲۲۷ جمله دارای لحن استخراج گردید و ذیل هر یک از انواع لحن قرار داده شد. تعداد لحن‌های مورد بررسی ۳۴۸ لحن بود (دلیل ناهمخوانی تعداد جملات دارای لحن و تعداد لحن‌های مورد بررسی این است که بعضی از جملات دارای ۲ یا ۳ لحن بود). داده‌های پژوهش توسط دو تن از متخصصان ترجمه مجدداً مورد بازبینی قرار گرفت و جامعیت مؤلفه‌ها، دقت داده‌ها و صلاحیت تحلیل آن‌ها تأیید شد. رمان "برید اللیل" حاوی ۱۰ نام است. در جدول ۴-۱ بسامد جملات دارای لحن به تفکیک نامه‌ها قابل ملاحظه است.

جدول ۴-۱: آمار توصیفی جامعه آماری مورد مطالعه

نام	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	مجموع
تعداد	۷۸	۳۴	۴۱	۸	۸	۱۴	۲۱	۱۷	۶	۲۲۷

منبع: یافته‌های پژوهش

از مجموع ۲۲۷ جمله، ۹۶ جمله به صورت تصادفی نمونه‌گیری و انتخاب شد، و برگردان فارسی آن از ترجمه رمان (پست شبانه) استخراج و در مقابل جملات عربی مرقوم و بررسی شد.

۲. بحث و تحلیل داده‌های پژوهش

در جدول ۵-۱ بسامد لحن‌های موجود در رمان "برید اللیل" از مجموع ۳۴۸ لحن مستخرج و درصد آن نشان داده شده است.

جدول ۵-۱: بسامد لحن‌های به کاررفته در رمان "برید اللیل"

ردیف	نوع لحن	تعداد	درصد
۱	تحقیر آمیز	۵۲	14/94
۲	تنفر آمیز	۵۱	14/65
۳	حزن آمیز	۵۱	14/65
۴	تمسخر آمیز	۳۲	9/19
۵	اعتراف آمیز	۲۱	6/03
۶	تعجب آمیز	۲۱	6/03
۷	خشن	۲۰	5/74
۸	تردید آمیز	۱۶	4/59
۹	محبت آمیز	۱۶	4/59
۱۰	طنز آمیز	۱۳	3/73
۱۱	عامیانه	۱۲	3/44
۱۲	متواضعانه	۹	2/58
۱۳	تأکید آمیز	۹	2/85
۱۴	ناامیدانه	۷	2/01
۱۵	خنثی	۴	1/14
۱۶	جدی	۴	1/14
۱۷	گزارشی	۳	0/86
۱۸	اضطراب آمیز	۳	0/86
۱۹	شکوه آمیز	۲	0/57
۲۰	مبالغه آمیز	۱	0/28
۲۱	ندائی	۱	0/28

ردیف	نوع لحن	تعداد	درصد
	مجموع	۳۴۸	٪۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

چنانچه نتایج بررسی داده‌ها در جدول ۵-۱ قابل ملاحظه است پربسامدترین لحن‌های به کار رفته در رمان "برید اللیل" به ترتیب لحن تحقیرآمیز با ۱۴/۹۴ درصد، لحن تنفرآمیز با ۱۴/۶۵ درصد و لحن حزن آمیز با ۱۴/۶۵ درصد است. در ادامه، بررسی نمونه‌هایی از لحن داستانی رمان "برید اللیل" ارائه می‌گردد. علت تفکیک نمونه‌ها بر اساس شماره نامه، اذعان مهاجرانی بوده که هر نامه، لحنی متفاوت با نامه دیگر دارد. علی‌رغم تحلیل و بررسی همه جملات مستخرج از رمان در خلال انجام پژوهش، به دلیل محدودیت حجم مقاله، تنها به نمونه‌هایی از آن بسنده می‌شود.

■ نامه شماره ۱

نمونه ۱: *كآبة تلف الكائنات اللطيفة الجميلة، ولا تفسیر لها* (بركات، ۲۰۱۸: ۱۰).

- دل افسردگی و اندوهی رازآلود که پیچک‌سان از در و دیوار خلقت بالا می‌رود و دلیلی هم در پس آن نیست. (بركات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۱).

مترجم در این جمله کلمه "كآبة" را "دل افسردگی" و "اندوهی رازآلود" ترجمه کرده‌است. این کلمه در فرهنگ لغت به معانی مختلف از جمله؛ غم، اندوه، افسردگی، کسالت و ... ترجمه شده که مترجم برای انتقال لحن حزن‌آمیز از طریق "انتخاب کلمات و عبارات مناسب از نظر معنا" از هر دو کلمه افسردگی و اندوه به خوبی استفاده کرده و در جمله پس از آن با استفاده از راهبرد استفاده از شگردها و آرایه‌های ادبی (تشبیه) لحن را مؤثرتر منتقل نموده است.

نمونه ۲: *وان كان كرسى الرجل قبالي بلاستيكيًا، دخلت عالم البلاستيك*، (بركات، ۲۰۱۸: ۱۱).

- خب، حالا اگر همان صندلی که آن یارو روش نشسته به جای چوبی، پلاستیکی بود طبیعتاً ذهن مرا غرق در عالم صنایع پلاستیک می‌کرد (بركات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۲).

در این جمله مترجم کلمه "رجل" را "یارو" ترجمه کرده که لحنی عامیانه به بخش اول جمله داده است؛ در حالی که قسمت دوم جمله دارای لحن رسمی و ادبی است. همانطور که ملاحظه می‌شود کلمه "یارو" نه تنها با لحن جمله مترجم همخوانی ندارد؛ بلکه با جمله عربی نیز در ترجمه لفظ «رجل» همخوانی ندارد. چون مترجم با توجه به سابقه شخصیت این کلمه را به صورت عامیانه ترجمه کرده،

بهتر بود جملات رسمی بعد از آن نیز به صورت عامیانه ترجمه می‌شد تا تناقض در لحن ایجاد نشود؛ در واقع مترجم با توجه به لحن جملات، از راهبرد استفاده از شخصیت‌پردازی در ایجاد لحن به درستی بهره نبرده است.

نمونه ۳: **وملأت خیاشیمی رائحة الروث الموحل، وغشت عینی أغبرة ممزوجة بالعمش اللاصق الدائم، والذي يلزمه ماء كثير لانملکه لفتح الجفین برهة، ساعة أو اثین،** (برکات، ۲۰۱۸: ۱۴).

... به یکباره دماغم پر می‌شود از بوی گند و نفرت‌انگیز سرگین‌های به گل‌تپیده و چشمانمان از غبارهای غلیظی که هوا را در قبضه‌اش می‌گرفت چنان می‌سوختند که یکی دو ساعتی حتی قادر به باز کردن پلک‌هایمان نبودیم. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۷).

در اینجا مترجم با "انتخاب کلمات و عبارات مناسب از (نظر معنا) صفت «گند» را به واژه سرگین اضافه کرده تا بهتر لحن تنفرآمیز جمله را به مخاطب منتقل نماید. قابل ذکر است در صفت دوم سرگین (نفرت‌انگیز) همایی معنایی لحاظ نشده است و بهتر بود از صفت "نامطوع" "دل بهم زن" "متعفن" و... استفاده می‌شد.

نمونه ۴: **أنت خارج الحياة تمامًا.** (برکات، ۲۰۱۸: ۱۷).

... هیچ چیزت به آدمیزاد نمی‌برد. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۲۱).

در این جمله مترجم جمله عربی را که یک جمله با لحن رسمی می‌باشد به صورت «هیچ چیزت به آدمیزاد نمی‌برد.» ترجمه کرده که لحنی عامیانه دارد. با "استفاده از شخصیت‌پردازی در ایجاد لحن" و با توجه به سابقه شخصیت در داستان به کار بست لحن عامیانه در اینجا درست و به‌جا است و از طرف دیگر مترجم با این جمله عامیانه بهتر توانسته لحن سرزنش‌آمیز جمله را به مخاطب منتقل نماید. قابل ذکر است در فارسی عبارت "هیچ چیزت به آدمیزاد نرفته" متداول‌تر است.

نمونه ۵: **أنا لم یکن لی أي فائدة؛ لابیض ولاحلیب ولالحم. كنت مجرد بطن فاغر فاه.** (برکات، ۲۰۱۸: ۱۸).

... من مطلقاً به حالش فایده ای نداشتیم؛ نه تخم می‌گذاشتم، نه شیر داشتم و نه گوشت. یک شکم بودم با دهانی باز برای خوردن؛ یک نان‌خور بی‌بو و بی‌خاصیت! (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۲۳).

در این متن مترجم با "روش انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" و افزودن عبارت «یک نان‌خور بی‌بو و خاصیت!» لحن سرزنش‌آمیز و طنز جملات را مؤکداً به مخاطب منتقل نموده.

همچنین "علامت نگارشی ویرگول نقطه" را برای مکث به کار برده؛ چون جمله قبل و بعد از این علامت از نظر معنایی و بالتبع از نظر لحن به هم وابسته می‌باشند. ناگفته نماند در ترکیب "نان خور بی بو" همایی معنایی وجود ندارد.

نمونه ۶: **أعود إلى النَّظر طويلاً وصراحة إلى أفخاذ النساء، وإلى أئدانهنَّ، ساهياً عن حديثك الجميل، وعن ثديك القريين. وتصدِّقين! تصدِّقين بسرعة.** (برکات، ۲۰۱۸: ۲۰).

- من دوباره برگشته بودم به همان حال و هوایی که مدام چشمم پی زنان زیبا می‌رفت ولی در همان حال از زیبایی اندام تو تعریف می‌کردم و تو هم زود باورت می‌شد. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۲۶).

در این عبارات مترجم، لحن اعتراف‌آمیز و تمسخرآمیز جملات را در ترجمه منتقل کرده؛ اگر چه با لحاظ تابوهای فرهنگی ایرانی اسلامی آنگونه که این لحن در متن اصلی خودنمایی می‌کند، در ترجمه منعکس نشده است و واژه «أفخاذ» و «أئداء» را به صورت کلی «زنان زیبا» ترجمه کرده‌است و بالاجبار "کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" انتخاب نشده؛ مسلماً در صورت ترجمه واژه به واژه ارزش ارتباطی در ترجمه لحن شخصیت بهتر منتقل می‌شد. در ضمن مترجم جمله آخر را که تکرار لفظ «تصدِّقين» می‌باشد ترجمه نکرده و بدین ترتیب لحن تأکیدآمیز جمله را حذف نموده. قابل ذکر است با توجه به بافتار کلام هدی برکات به نظر می‌رسد مترجم ترجمه درستی ارائه نداده‌است. در عبارات قبل از جملات مورد بحث چنین آمده: سأقول إننا طبعاً، شيئاً فشيئاً وبفعل العادة، سئرى الضجر يتسلل إلى لقاءتنا أعنى تبدأ الأمور تأخذ مجراها الطبيعي و... و عبارت "سأهياً عن" به معنای "غافل بودن" است. بنابراین ترجمه زیر پیشنهاد می‌شود: "دوباره با وقاحت تمام زنان زیبا را دیدم خواهم زد و اصلاً حواسم به حرف‌های دلنشین و جسم در دسترس تو نیست. و تو هم باور می‌کنی، خیلی زود هم باور می‌کنی." در نتیجه مترجم از راهبرد "انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" به درستی بهره نبرده است.

نمونه ۷: **أقول سأفعل لاحقاً، حين نكون وحدنا،** (برکات، ۲۰۱۸: ۲۳).

- می‌گویم بعد که تنها شدیم حسابی خدمتت می‌رسم (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۳۱).

در این جمله مترجم واژه «سأفعل» را به صورت «حسابی خدمتت می‌رسم» ترجمه کرده که مترجم با روش "انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" در ترجمه باعث شده که لحن خشن شخصیت به مخاطب بهتر منتقل گردد. مترجم با توجه به سابقه شخصیت داستان که وجودش لبریز از کینه و نفرت نسبت به زنان و به خصوص مادری بوده که او را در کودکی رها کرده است، این کلمات را برگزیده و از روش "استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن" نیز به درستی بهره جسته است.

نمونه ۸: **ثُمَّ نَخْلَصُ إِلَى أَنْ الْمَالِ يَقِفُ الْأَفْوَاهَ وَيَمُدُّ الْمَهْلَ، بَلْ يَرْكَبُ الْقَوَانِينِ** (برکات، ۲۰۱۸: ۲۵).

- بعد به این نتیجه رسیدیم که پول قادر است در هر دهانی را ببندد، تبصره خلق کند، قانون را دور بزند و حتی سوار قانون شود (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۳۴)

مترجم در انتقال لحن کنایه‌آمیز و استهزاء‌آمیز جمله، "کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" را به کار برده است و جمله «یمدد المهل» را «تبصره خلق کند» ترجمه کرده تا در انتقال لحن بهتر عمل کرده باشد و جمله «قانون را دور بزند» را اضافه‌تر از متن اصلی نویسنده آورده و به نحو مقبولی ارزش ارتباطی لحن کنایه‌آمیز جمله را حفظ کرده است. نیز با راهبرد استفاده از علائم نگارشی "علامت ویرگول" را در ترجمه تکرار کرده تا مکث لازم به منظور درک بهتر معنای کلمات و لحن کلام صورت گیرد.

نمونه ۹: **عَدَا ذَلِكْ، أَنَا مَتَخَلِّفُ، عَدَائِي وَعَنِيْفُ، وَفَوْقَ ذَلِكَ مَدْمَنُ.** (برکات، ۲۰۱۸: ۲۷).

- غیر از این من آدم ناسازگار و جفتک‌پرانی بودم که با هیچ کس سر سازگاری نداشت و از همه بدتر این که معتاد هم بودم. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۳۷).

در اینجا مترجم با "انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" لحن تحقیرآمیز و توهین‌آمیز شخصیت را به درستی به مخاطب منتقل کرده است. در فرهنگ لغت واژه‌های «متخلف، عدائی و عنیف» به ترتیب به معنای «عقب مانده، خصومت‌آمیز، نامهربان» ترجمه شده است که مترجم به صورت "ناسازگار" و "جفتک‌پران" ترجمه کرده است. مترجم با انتخاب این واژه‌ها توانسته لحن تحقیرآمیز و توهین‌آمیز جمله را با توجه به سابقه شخصیت و "استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن" به مخاطب منتقل نماید.

■ نامه شماره ۲

نمونه ۱۰: **كُنْتُ سَأْفُولُ لَكَ كَيْفَ آتِي لِأَنْتَظِرَ، أَعْنِي حَتَّى عِنْدَ طَيْبِ الْأَسْنَانِ. أَعْنِي آتِي، وَأَنَا أَنْتَظِرُ أُنَامُ. أَغْفُو فَعَلًا.** (برکات، ۲۰۱۸: ۳۴)

- به تو خواهم گفت که چطور انتظار نخواهم کشید. حتی حاضر نیستم در مطب دندانپزشک هم به انتظار بنشینم منظورم این است که «من انتظار می‌کشم پس من خوابم.» پس فعلاً کمی می‌خوابم... (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۴۵).

در اینجا مترجم در ابتدا لحن کنایه‌آمیز دو جمله ابتدایی متن را منتقل کرده و در دو جمله پایانی لحن طنز جمله را به مخاطب انتقال داده است. در ابتدا مترجم با کلمه پرسشی «کیف» که به صورت

«چطور» ترجمه کرده و در جمله بعد با وجود کلمه «حتی» لحن کنایه‌آمیز را با «انتخاب واژه‌ها و عبارات مناسب (از نظر معنا)» منتقل کرده است. در جملات «و أنا انتظر أنام» و «أغفو فعلاً» به نظر می‌رسد ترجمه درستی ارائه نشده و در نتیجه ارزش ارتباطی لحن طنزآمیز جمله منتقل نشده است. ترجمه صحیح این عبارت «أعنى أنى وأنا انتظر أنام، أغفو فعلاً» چنین است: «منظورم این است که به محض اینکه منتظر بمانم، خوابم می‌گیرد، واقعاً چرت می‌زنم».

نمونه ۱۱: أكاد أصرخ ألماً و غضباً إذا ما لمسني أو دقر بي أو بأغراضي أحد من دون قصد، في الشارع أو الباص أو المصعد. إذا تعثر شخص و هو يقع، مثلاً، و تمسك بذراعني. (بركات، ۲۰۱۸: ۳۵).

- هر وقت توی اتوبوس یا خیابان یا راه‌پله‌ها کسی بادش به من بگیرد یا بی هوا پایش به وسایلم بخورد یا بی غرض به من تهنه بزند، پنداری برق هزار ولت به من وصل شده باشد، وجودم یکسر می‌لرزد انگار افعی زهرآگینی نیشم زده باشد. نزدیک است از شدت درد و خشم با تمام توان فریاد سردهم. مثلاً هر وقت کسی بی هوا سکندری بخورد و برای اینکه زمین نیفتد، بازویم را بگیرد پاک از کوره در می‌روم و مثل آدم‌های برق گرفته می‌شوم. (بركات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۴۷).

در این جملات مترجم به منظور انتقال مؤثرتر لحن خشن به متن اصلی چند تشبیه (پنداری برق هزار ولت به من وصل شده باشد / انگار افعی زهرآگینی نیشم زده باشد پاک از کوره در می‌روم و مثل آدم‌های برق گرفته می‌شوم) افزوده است؛ اما به نظر می‌رسد در انتقال لحن خشن شخصیت داستان بسیار مبالغه نموده و در صورت پایبندی بیشتر به متن اصلی، می‌توانست در انتقال ارزش ارتباطی لحن خشن هم‌سنگ با راوی ظاهر شود. ترجمه پیشنهادی چنین است: «در خیابان، اتوبوس یا راه‌پله اگر کسی حتی بدون سوء قصد، به من یا وسایلم دست بزند، از شدت درد و عصبانیت فریاد می‌زنم؛ یا اگر مثلاً کسی در حال افتادن باشد و بازوی مرا بگیرد حسابی از کوره در می‌روم».

نمونه ۱۲: إذ سوف نستنتج سريعاً أنه بسبب آلام ظهري لن استطيع أن اتقوس تحتك بالشكل المناسب للإيلاج. (بركات، ۲۰۱۸: ۴۷).

- آن وقت است که به سرعت به این نتیجه خواهیم رسید که دیگر من، به خاطر درد مهره‌های کمرم، نمی‌توانم به راحتی در آغوش قرار بگیرم و مثل پیچکی وجودت را در وجودم بگیرم... (بركات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۶۴).

در این عبارات، مترجم به دلیل تابوهای فرهنگی در متن مبدأ ترجمه جملات را تا حدود زیادی تغییر داده است. با وجود تغییر کلمات از نظر معنایی و اضافه کردن تشبیه به جمله، توانسته لحن حزن-

آمیز جملات را به درستی به مخاطب منتقل نماید. مترجم از راهبردهای انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) و استفاده از شگردها و آرایه های ادبی به درستی بهره گرفته است.

■ نامه شماره ۳

نمونه ۱۳: الهلع. (برکات، ۲۰۱۸: ۵۵).

- ترس، ترس، ترس... لایه لایه مثل چرک و عفونت روحم را در خود گرفته... (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۷۵).

در این جمله، مترجم کلمه «هلع» را که در فرهنگ لغت به معنای «ترس» و «وحشت» می باشد با راهبرد «انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)» ترجمه کرده و نه تنها این کلمه را در ترجمه تکرار کرده بلکه با راهبرد «استفاده از شگردها و آرایه های ادبی» تشبیهی نیز به جمله افزوده و نیز در پایان جمله به منظور نشان دادن تداوم جمله و لحن آن با استفاده از راهبرد «استفاده از علائم نگارشی» علامت «سه نقطه» آورده که بر اساس نوع شخصیت داستان به خوبی از این علامت استفاده کرده؛ ولی تکرار در ترجمه باعث شده جمله علاوه بر لحن حزن آمیز، لحن تأکیدآمیز بگیرد که در متن اصلی لحن تأکیدآمیز وجود ندارد، ولی مترجم لحن حزن آمیز را به درستی منتقل کرده است. در نتیجه در تکرار کردن کلمه «ترس» از راهبرد «استفاده از شگردها و آرایه های ادبی» به درستی بهره نبرده است.

نمونه ۱۴: وأنا لا استبعد الآن أن أكون قد تفاصحتُ أمام الشباب لأبعد عتي ذلَّ الشاب الذي يضربه أبوه أمام

الناس كالولد الصغير... (برکات، ۲۰۱۸: ۶۲).

- حالا که فکرش را می کنم می بینم از من بعید نیست چنین کاری کرده باشم. منی که تا دیروز تو سری خور بودم و چپ و راست از پدرم کتک می خوردم و تمام وجودم عقده حقارت بود یک روزبه قصد اینکه جلوی جوانان باشگاه قمپز در کرده باشم، گفته ام من اینجا و خلیفه در بغداد و برای خودم سری توی سرها دارم (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۸۶).

در جمله «تمام وجودم عقده حقارت بود» مترجم جمله عربی را که به معنای «مثل یک پسر بیچه» است کاملاً متفاوت ترجمه کرده و به جمله لحن تحقیرآمیز افزوده؛ در صورتی که در جمله عربی چنین لحنی به صورت ضعیف آورده شده ولی در ترجمه با شدت بیشتری ذکر شده که با توجه به شخصیت قهرمان داستان و لحن پیشین او مترجم از راهبرد «استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن» به جا و مناسب بهره برده است. در واقع مترجم تلویحاً به یک اصل تربیتی اشاره نموده و اینکه ضرب و شتم کودک در منظر دیگران به ایجاد عقده حقارت منجر می شود.

به نظر می‌رسد مثل "من کجا و خلیفه کجا؟!" در این ترجمه نادرست به کار برده شده؛ این مثل اشاره به دوری شخص نسبت به یک مکان یا یک شخص دیگر دارد!

نمونه ۱۵: **تَلَخَ عَلَيَّ حَاجَةُ التَّبَوَّلِ أَوْ التَّغَوُّطِ.** (برکات، ۲۰۱۸: ۶۵).

- یک مرتبه تنگم می‌گیرد (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۹۱).

در این جمله، مترجم جمله عربی را به صورت عامیانه ترجمه کرده و از عبارت «یک مرتبه تنگم می‌گیرد.» به جای عبارت «نیاز فوری به دفع ادرار یا اجابت مزاج پیدا می‌کنم.» استفاده کرده که با توجه به صفات و ویژگی‌های شخصیت داستان و لحن پیشین او به درستی استفاده نشده است؛ چراکه جملات قبل و بعد این جمله و گفته‌های شخصیت نه تنها نشان از لحن عامیانه شخصیت نمی‌باشد؛ بلکه کمابیش راوی دارای لحنی رسمی است که این جمله با جملات قبل، از لحاظ لحن راوی سازگار نمی‌باشد. در نتیجه مترجم از راهبرد "استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن" به درستی بهره نگرفته است.

نمونه ۱۶: **أَتَهْمَنِي، وَهُوَ يَضْحَكُ، بَنُكَرَانَ الْجَمِيلِ،** (برکات، ۲۰۱۸: ۶۷).

- او در حالی که می‌خندید مرا بی‌عرضه نامید و گفت: «چی از این بهتر الاغ نفهم!» (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۹۳).

در اینجا مترجم برای انتقال بهتر لحن طنز شخصیت واژه «نکران الجمیل» را که در فرهنگ لغت به معنی «ناسپاس، نمک نشناس، قدرشناس و...» آمده است با انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) به صورت "بی‌عرضه" ترجمه کرده است و علاوه بر آن مترجم جمله «چی از این بهتر الاغ نفهم» را باز هم با راهبرد "انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" اضافه بر متن اصلی آورده که هر دو عمل باعث شده لحن طنز عبارات بهتر و کامل‌تر به مخاطب منتقل شود.

نمونه ۱۷: **وَجَعَلَنِي كَلْبًا لَهَا لِأَنَّهَا تَرَأَفُ بِالْكَلابِ الضَّالَّةِ.** (برکات، ۲۰۱۸: ۷۱).

- طوری در حقم مهربانی می‌کرد انگار سگ دست‌آموزش هستم. مردم این کشور خیلی به سگ محبت می‌کنند به خصوص به سگان ولگرد. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۹۹).

در اینجا مترجم واژه «دست‌آموز» را به سگ اضافه کرده که در متن اصلی نیامده و بعد از آن جمله «مردم این کشور خیلی به سگ محبت می‌کنند» را به صورت جمع و اطلاق این صفت به همه افراد جامعه، اضافه بر متن اصلی آورده است. نیز عبارت «الکلاب الضالّة» را به صورت "سگان ولگرد"

ترجمه کرده و در هر سه مورد با "انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" توانسته لحن سرزنش‌آمیز و کنایه‌آمیز را بهتر به مخاطب منتقل نماید.

■ نامه شماره ۴

نمونه ۱۸: وحده المال سيرفني قليلاً عن روائح المراحيض وأوساخ الحضيض. (برکات، ۲۰۱۸: ۷۸).

– فقط پول است که می‌تواند مرا از ورطه توالث‌شویی و پاک‌کردن عن و گه مردم نجات بدهد. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۰۷).

در این عبارت مترجم واژه «ورطه» را در ترجمه کلمه «روائح» به کار برده است که این واژه در فرهنگ لغت به معنای "بوی خوش یا ناخوش" ترجمه شده که اگر در معنای اصلی (بوی گند توالث‌ها) از سوی مترجم به کار می‌رفت بهتر بود؛ چون با لحن عامیانه جمله سازگار نیست و به کار بردن این واژه از سوی مترجم برای شخصیت راوی با توجه به ویژگی‌ها و صفات شخصیت چندان مناسب نمی‌باشد، ولی لحن حزن‌آمیز جمله با به‌کار بردن "کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)"، توسط مترجم به درستی منتقل شده است.

■ نامه شماره ۵

نمونه ۱۹: لاشيء يوقظ الكراهية مثل الفقر. (برکات، ۲۰۱۸: ۸۱).

– هیچ چیز به اندازه فقر، غده چرکین نفرت را در انسان بزرگ نمی‌کند. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۱۳).

در اینجا مترجم جمله را با راهبرد "کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)" ترجمه کرده؛ یعنی واژه «غده چرکین» را به کلمه «نفرت» اضافه نموده تا لحن تنفرآمیز شخصیت را بهتر و کامل‌تر منتقل کند و فعل جمله را هم متناسب با کلمه «غده» به معنای «بزرگ نمی‌کند» ترجمه کرده است.

نمونه ۲۰: انظر إلى ابنتي أمامي. هي وحدها، وأنا وحدي. (برکات، ۲۰۱۸: ۸۳).

– به دخترم که مقابلم نشسته نگاه می‌کنم. ما هر دو بی‌کس و تنهاییم. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۱۶).

در این عبارات مترجم جمله «هی وحدها» و «أنا وحدي» را با انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) به صورت «ما هر دو بی‌کس و تنهاییم» ترجمه کرده است؛ قدر مسلم اینکه مترجم عامدانه با ذکر برابر نهاد "بی‌کس" و "تنها" به جای یک واژه، تأکید را با حزن – چنانچه باید – در آمیخته است.

■ نامه شماره ۶

نمونه ۲۱: کان رفیقی وحبیبی یدوی بین یدی ویزداد موتأ کل یوم. (برکات، ۲۰۱۸: ۹۰).

- دوست نازنینم هر روز مقابل چشمانم مثل شمع آب و به پرتگاه مرگ نزدیک و نزدیک‌تر می‌شد. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۲۶).

در اینجا مترجم جمله «یدوی بین یدی» را به صورت «مقابل چشمانم مثل شمع آب می‌شد» و جمله «و یزداد موتأ کل یوم» را به صورت «به پرتگاه مرگ نزدیک و نزدیک‌تر می‌شد» ترجمه کرده‌است. مترجم در جمله اول با کاربست تشبیه و در جمله دوم با استفاده از استعاره توانسته لحن حزن‌آمیز جمله را بهتر منتقل نماید و در هر دو جمله از راهبرد "استفاده از شگردها و آرایه های ادبی" به درستی بهره برده است.

■ نامه شماره ۸

نمونه ۲۳: قلت لهم إني صعلوك، لكنني لست قاتلاً. صعلوك و بلاأخلاق. (برکات، ۲۰۱۸: ۱۱۱).

- به آنها گفتم من یک دزد بدبخت و بی‌سروپایم ولی قاتل نیستم. یک بی‌سروپای بی اخلاق! (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۴۹).

در اینجا مترجم واژه «صعلوک» را که دوبار در متن اصلی تکرار شده است به صورت دزد، بدبخت و بی سروپا ترجمه کرده که اگرچه این واژه در فرهنگ لغت به صورت ناتوان، دزد، فقیر، مستمند و ... ترجمه شده؛ ولی مترجم با اضافه کردن واژه «بی سروپا» و انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) توانسته لحن تحقیرآمیز جمله را بهتر و کامل‌تر به مخاطب منتقل نماید.

■ نامه شماره ۹

نمونه ۲۴: أفكر أحياناً في الرسائل التي لاتصل إلى أصحابها. (برکات، ۲۰۱۸: ۱۲۵).

- گاهی به نامه‌هایی فکر می‌کنم که هرگز به دست صاحبانش نرسید. (برکات، مهاجرانی، ۱۳۹۸: ۱۵۸).

در این جمله مترجم با انتخاب واژه‌های مناسب از نظر معنایی و با افزودن کلمه «هرگز» لحن حزن-آمیز جمله را به طور کامل منتقل کرده است.

جدول ۵-۲: بسامد و درصد راهبردهای به کاررفته در ترجمه لحن رمان "برید اللیل"

ردیف	راهبردهای ترجمه لحن	تعداد	درصد
۱	انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا)	۸۳	۷۰/۳۳
۲	استفاده از علائم نگارشی	۲۲	۱۸/۶۴
۳	استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن	۷	۵/۹۳
۴	استفاده از شگردها و آرایه های ادبی مثل: تشبیه و استعاره در انتقال لحن	۶	۵/۰۸
۵	استفاده از زاویه دید نمایشی برای ایجاد لحن	۰	۰
۶	پیرنگ (طرح)	۰	۰
۷	جمع کل	۱۱۸	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در صدد ارزیابی راهبردهای ترجمه لحن در رمان «برید اللیل» با ترجمه حمیدرضا مهاجرانی بود. نتایج مطالعه نشان داد؛ پربسامدترین لحن‌های به‌کار رفته در رمان «برید اللیل» به ترتیب لحن تحقیرآمیز با ۱۴/۹۴ درصد، لحن تنفرآمیز با ۱۴/۶۵ درصد و لحن حزن آمیز با ۱۴/۶۵ درصد است. با توجه به موضوع رمان، حضور حداکثری لحن‌های مذکور قابل پیش‌بینی بود. نویسنده از سایر لحن‌ها به نسبت کمتری استفاده کرده و نتایج حاکی از تنوع لحن‌های به‌کار رفته از سوی نویسنده و به تبع آن مترجم می‌باشد. از میان ۹۶ نمونه مورد مطالعه بیشترین لحن مربوط به نامه اول است و پس از آن نامه دوم و سوم به ترتیب با ۱۸ و ۱۷ لحن قرار می‌گیرند.

از بین راهبردهای ذکر شده در ایجاد لحن داستانی، مترجم از راهبرد انتخاب کلمات و عبارات مناسب (از نظر معنا) بیشترین بهره را برده و راهبرد استفاده از علائم نگارشی در ترجمه در مرتبه دوم قرار گرفته است. از راهبردهای استفاده از شخصیت پردازی در ایجاد لحن و استفاده از شگردها و آرایه‌های ادبی من جمله: تشبیه و استعاره برای انتقال بهتر لحن در موارد اندک استفاده شده است که طبق اذعان مترجم، موارد مذکور در کنار تماس تصویری مترجم با نویسنده به منظور خوانش قسمت‌هایی از متن اصلی رمان بوده است. از برآیند داده‌های مورد بررسی می‌توان نتیجه گرفت که در مواردی مترجم در ترجمه لحن موفق عمل نکرده است.

باتوجه به موارد ذکر شده و درصد بالای موفقیت مترجم در برابریابی لحن می‌توان نتیجه گرفت که مترجم در انتقال لحن در رمان «برید اللیل» موفق عمل کرده است.

منابع

منابع فارسی

- آذرنوش، آذرتاش (۱۳۹۴ش). *فرهنگ معاصر عربی - فارسی*، چاپ بیستم، تهران: نشر نی.
- برکات، هدی (۱۳۹۸ش)، *پست شبانه*، سید حمید رضا مهاجرانی، تهران: نشر ثالث.
- پورعمرانی، روح الله مهدی (۱۳۸۶ش). *آموزش داستان نویسی*، تهران: تیرگان.
- درخشنده، ابوالفضل (۱۳۹۵ش). *آموزش داستان نویسی پیشرفته روش های انتقال اطلاعات کلامی و نثر خوب داستان*، تهران: حدیث قلم.
- صفوی، کورش (۱۳۷۱ش). *هفت گفتار درباره ترجمه*، تهران: مرکز.
- میرصادقی، جمال (۱۳۹۴ش). *عناصر داستان*، چاپ نهم، تهران: سخن.
- ناظمیان، رضا (۱۳۸۶ش). *فن ترجمه (عربی - فارسی) رشته زبان و ادبیات عرب*، تهران: دانشگاه پیام نور.
- احمدی، محمد رحیم و دیگران (۱۳۹۲ش). *رعایت زبان شفاهی و لحن در ترجمه فارسی اشعار ژاک پرور*، بوطیقا، ۳، صص ۴۳-۵۶.
- امام، عباس (۱۳۹۳ش)، *ترجمه کودکانه ها به فارسی: چالش لحن*، فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، شماره ۱، صص ۱۲۲-۱۰۵.
- غلامی، حسین و دیگران (۱۳۸۸ش). «نقد ترجمه داستان «درس های فرانسه» از دیدگاه نظریه سخن کاوی (بررسی موردی: سبک، لحن، نشانه های سجاوندی)»، *مجله پژوهش زبان های خارجی*، شماره ۵۲، صص ۹۶-۸۵.
- غلامی، مهوش و دیگران (۱۳۹۱ش)، «بررسی راهکارهای ترجمه عبارات محاوره ای در متون ادبی»، *مجله مطالعات ترجمه*، شماره ۳۸، صص ۲۶-۱۳.
- فیض الهی، علی. (۱۳۸۴ش). «ترجمه عملی یا تجربی: نقش تئوری های ترجمه در آموزش ترجمه شناسی»، *مجله پژوهش زبان های خارجی*، شماره ۲۵، صص ۱۳۲-۱۱۹.
- قاسمی فرد، حسین و دیگران (۱۳۹۸ش)، «بررسی لحن روایت در داستان اعرابی درویش و ماجرای زن با او؛ بر پایه نظریه کانون روایت ژرار ژنت». *جستارنامه ادبیات تطبیقی*، شماره ۶، صص ۶۰-۴۸.
- قهرمانی، علی، آرزو شیدایی و دیگران (۱۳۹۶ش)، «بازخوانی وجه و لحن روایی داستان «ابومعزی»»، اثر نجیب کیلانی از منظر ساختارگرایانه ژرار ژنت». *مجله روایت شناسی*، ۲، صص ۸۰-۵۱.

نی نوا، شجاع (۱۳۹۹ش)، «مسأله لحن در ترجمه آثار ادبی کودک و نوجوان (مورد پژوهی: شازده کوچولو با ترجمه های محمد قاضی و احمد شاملو)»، فصلنامه علمی و پژوهشی زبان و ادب فارسی، شماره ۴۲، صص ۱۸۳ - ۱۷۱.

پورمحمد جانی کلاچائی، زهرا (۱۳۹۶ش)، بررسی درونمایه، شخصیت، زاویه دید و لحن در مجموعه داستان الربیع فی الرماد اثر زکریا تامر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
اسدی، فرزדق (۱۳۹۷ش). *اخبار مربوط به جایزه بوکر عربی سال ۲۰۱۸ - ۲۰۱۷*، (ادبیات اقلیت گزارش).

منابع عربی

برکات، هدی (۲۰۱۸م). *برید اللیل*، بیروت: دارالآداب.

تقييم جودة استراتيجيات الترجمة النغمية في رواية بريد الليل للكاتب هدى بركات

فاطمه منوجهرى^١، مريم جلاتي^{٢*}

^١ ماجستير في قسم الترجمة العربية، كلية الآداب والعلوم الإنسانية، جامعة كاشان، كاشان، إيران.

^٢ أستاذة مشاركة في قسم اللغة العربية وآدابها، كلية الآداب والعلوم الإنسانية، جامعة أصفهان، أصفهان، إيران.

الملخص

معلومات المقالة

إن إعادة خلق النغمة والحفاظ على ثباتها وثباتها في القصة يتطلب وعي المترجم وإبداعه؛ لأن النغمة لا تنتقل عن طريق الترجمة كلمة بكلمة؛ بل هي النغمة العاطفية التي تنشأ لدى القارئ من طريقة دمج الكلمات. ومن أجل التحقيق في استراتيجيات الترجمة من العربية إلى الفارسية للنغمات في الروايات العربية، يأخذ هذا المقال كمنال رواية "بريد الليل" لهدى بركات، والتي تمت ترجمتها ونشرها تحت عنوان "رسالة ليلية" للكاتب سيد حميد رضا مهاجراني مع تم تحليل المنهج الوصفي التحليلي. يعتمد هذا البحث على اللغويات المواجهة وعلى منهج تقييم جودة الترجمة. تم استخراج ٢٢٧ جملة تحتوي على النغمة من رواية "بريد ليل". ومن هذا المجموع، تم اختيار ٩٦ جملة بشكل عشوائي كعينات وتصنيفها تحت ٢١ نغمة، ثم تم إجراء المعادل الفارسي لهذه الجملة من ترجمة الرواية (Night Post) وتم تحديد نوع استراتيجيات الترجمة بناءً على البيانات المجمعة. لقد استفاد المترجم أكثر من استراتيجية اختيار الكلمات والعبارات المناسبة (من حيث المعنى) في ترجمة النغمة، وبعد هذه الاستراتيجية يتم وضع علامات التقييم والتصنيف واستخدام التقنيات الأدبية والمصنوفات مثل التشبيه من أجل أن يتمكن من ذلك نستنتج من نتائج البيانات التي تم تحليلها أنه بغض النظر عن وجود بعض الأخطاء في ترجمة النغمة، مع الأخذ في الاعتبار ارتفاع نسبة نجاح المترجم في مطابقة هذه الفئة اللغوية، فإنه يمكن القول بأن المهاجرين في ترجمة النغمة نغمات رواية "بريد الليل" باللغة الفارسية لاقت نجاحاً.

نوع المادة:

مقالة محكمة

تاريخ الوصول:

١٤٤٥/٠٨/٠٧

تاريخ القبول:

١٤٤٥/١١/٢٤

الكلمات المفتاحية: استراتيجيات الترجمة، النغمة، النوبة الليلية، البريد الليلي، سيد حميد رضا مهاجراني.

الاقباس: منوجهرى، ف. جلاتي، م. (١٤٤٦). تقييم جودة استراتيجيات الترجمة النغمية في رواية «بريد الليل» للكاتب هدى بركات،

مقالة محكمة، السنة ١، العدد ١، صص ١٢٩-١٥٢. Doi: 10.22034/jisall.2024.202886

حقوق التأليف والنشر © المؤلفون.

الناشر: جامعة زابل.

Evaluating the Quality of Tone Translation Strategies in the Novel "Brid Al-Lil" Written by "Hodi Barkat"

Fatemeh Manouchehri: Master in Translation, Faculty of Literature and Humanities, Kashan University, Isfahan. Iran.

Maryam Jalaei, (corresponding author): Associate Professor of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Iran.

E-mail: m.jalaei@fgn.ui.ac.ir

Introduction

Recreating the tone and maintaining its stability in the story requires the awareness and creativity of the translator because the tone is not transferred by word-for-word translation; rather, it is the emotional tone that arises in the reader from the way words are combined. In order to investigate the strategies of Arabic to Farsi translation of tone in Arabic novels, this article studies the case of the novel "Brid Al-Lil" by Hodi Barkat, which was translated and published as "Night Post" by Seyyed Hamidreza Mohajerani, with descriptive-analytical method. This research is based on contrastive linguistics and translation quality assessment. A total number of 227 sentences containing tone were extracted from the novel "Brid Al-Lil". From these sentences, 96 sentences were randomly selected as a sample and categorized under 21 tones, then the Persian equivalent of these sentences was done from the translation of the novel (Night Post) and the type of translation strategies was determined. Based on the data collected, the translator has benefited the most from the strategy of choosing appropriate words and phrases (in terms of meaning) in the translation of tone. After this strategy, punctuation marks, characterizing and using literary techniques and arrays such as simile have been used. It can be concluded that regardless of the existence of some inaccuracies in the translation of the tone, considering the high percentage of success of the translator in matching this linguistic category, it can be said that the translator has succeeded in rendering the tones of the novel "Brid Al-Lil" into Farsi.

Methodology

This article examines the strategies of tone translation in the novel "Brid Al-Lil". The choice of this topic was made for three reasons; one is that Muhajirani is one of the translators of Arabic novels and his translations have the norms of an acceptable translation; therefore, in examining the translation of the novel "The Night Post", we have gone beyond the structure of

language and examined its texture. The second reason was Muhajirani's acknowledgment of the difficulties of recognizing the tones and reproducing them in the translation of the novel. The translator attributes this to the fact that Hodi Barkat has used his own tone in each letter (Ibna News Agency, 2019); The third reason is that the translation of tone has been rarely paid attention to by translation researchers and the authors of this article did not find any research on the translation of tone of Arabic literary texts into Persian.

Results and Discussion

Tone is the author's way of paying attention to the work; so that the reader guesses it, just like the tone of the speaker's voice that may show his way of dealing with the subject and his audience; For example, be it humiliating, uplifting or formal, formal or intimate, just as the author's tone is his manner of dealing" (Mirsadeghi, 1394: 674). "In today's stories, the tone often suits the subject and characters of the story. Writers try to show the individuality of their characters with the characteristics of the tone of their conversations and their way of thinking" (ibid. 671).

Tone is one of the components of translation equivalence, which literary translators often face difficulties in its rendering; therefore, the problem of distinguishing tone in the context of the source language and its reproduction in the target language is a serious problem. In speech, the speaker conveys his tone not only with words but also with changes in voice and facial expressions, but in writing, the tone is conveyed only through words, and this problem is difficult for the writer and then the translator. Recreating the tone and maintaining the stability and consistence of the tone in the story requires the awareness and creativity of the translator. Tones are diverse like human emotions and can convey our positive, negative, neutral and emotional feelings to the reader, which is quite a difficult task for the writer and even more difficult for the translator.

Conclusion

The most frequent tones used in the novel "Brid Al-Lil" are contemptuous tone with 14.94%, hateful tone with 14.65%, and sad tone with 14.65%, respectively. Considering the theme of the novel, the maximum presence of the mentioned tones was predictable. The author used other tones in a lesser proportion and the results indicate the variety of tones used by the author and accordingly the translator. Among the 96 studied samples, the most tones are related to the first letter, followed by the second and third letters with 18 and 17 tones, respectively.

Among the mentioned strategies in creating narrative tone, the translator has benefited the most from the strategy of choosing the right words and phrases

(in terms of meaning) and the strategy of using punctuation marks in translation has been ranked second. The strategies of using characterization in creating tone and using literary tricks and arrays, including similes and metaphors, have been applied in few cases to better convey the tone. According to the translator's acknowledgment, the mentioned cases were, in addition to the translator's video contact with the author, meant to read parts of the original text of the novel. From the results of data analysis, it can be concluded that in some cases the translator was not successful in translating the tone.

References

- Ahmadi, M. R., et al. (2013). Observing colloquial language and tone in Persian translations of Jacques Prévert's poems. *Būṭīqā*, 3, 43–56. {In Persian}
- Asadi, F. (2018). News related to the 2017–2018 Arabic Booker Prize. *Adabiyāt-e Aqalliyat Report*. {In Persian}
- Āzarnowsh, Ā. (2015). *Contemporary Arabic-Persian dictionary* (20th ed.). Nashr-e Nī. {In Persian}
- Barakāt, H. (2018). *Barīd al-layl*. Dār al-Ādāb. {In Arabic}
- Emām, A. (2014). Translating children's literature into Persian: The challenge of tone. *Journal of Language and Translation Studies*, 1, 105–122. {In Persian}
- Fayzallāhī, A. (2005). Practical or experiential translation: The role of translation theories in teaching translation studies. *Journal of Foreign Language Research*, 25, 119–132. {In Persian}
- Ghulāmī, M., et al. (2012). Strategies for translating colloquial expressions in literary texts. *Translation Studies Journal*, 38, 13–26. {In Persian}
- Mīrṣādiqī, J. (2015). *Elements of fiction* (9th ed.). Sukhan. {In Persian}
- Nāzīmīyān, R. (2007). *The art of translation (Arabic-Persian): Arabic language and literature*. Payām-e Nūr University. {In Persian}
- Nīnavā, S. (2020). The issue of tone in translating children's and young adult literature (Case study: *The Little Prince* translated by Muḥammad Qazvīnī and Aḥmad Shāmlū). *Persian Language and Literature Quarterly*, 42, 171–183. {In Persian}
- Pūr'umarānī, R. M. (2007). *Teaching fiction writing*. Tīrgān. {In Persian}
- Pūr Muḥammad Jānī Kalāchāyī, Z. (2017). *A study of theme, character, point of view, and tone in Zakariyyā Tāmīr's short story collection "Al-Rabī' fī al-Ramād"* [Master's thesis]. University of Gilan. {In Persian}
- Qahramānī, A., Shīdāyī, A., et al. (2017). Re-reading the narrative mood and tone of *Abū Ma'zī* by Najīb Kīlānī from the structuralist perspective of Gérard Genette. *Narratology Journal*, 2, 51–80. {In Persian}